

A 175 éves Akadémia megidézése lapelődünk,
az Akadémiai Értesítő egykori közleményeiből

A magyarok kivándorlása Amerikába.

(Kivonat *Thirring Gusztáv* deczemb. 9-ikén bemutatott értekezéséből.)*

A statisztikus, demográfus, geográfus Thirring Gusztáv (1861—1941) a budapesti egyetem rk. tanára (1906), a Magyar Tudományos Akadémia r. tagja (1926) egyike volt az Egyesült Államokba irányuló, maga korabeli magyar kivándorlás legelső tudományos igényű elemzőinek. A főként kiterjedt és maradandó értékű történeti és városstatisztikai munkássága nyomán ismertté vált társadalomtudós egy tucat tanulmányt szentelt a magyar kivándorlás, s különösen a felvidéki emigráció kérdéseinek Az Akadémiai Értesítőben kivonatossan közölt akadémiai előadása teljes terjedelmében a Közgazdasági Szemle 1896. évi kötetében jelent meg (30—52. o.).

Thirringet elsősorban a kivándorlás demográfiai hatásai érdekelték: jó szemmel és éles elmével vonta le tanulságait a századforduló vándorló tömegeinek alapvetően gazdasági elhajtó erejéről, egyenetlen földrajzi eloszlásáról és egyre csökkenő művelődési színvonaláról.

A fiatal Thirring 1896-ban még nem vette, nem is igen vehette észre, ami saját később írott dolgozataiban is felbukkan már: a visszavándorlás megdöbbentő arányait, a hazaküldött vagy hazahozott pénzüsszegek szinte hihetetlen méreteit, a magyar kivándorlásnak a későbbi nevén Gastarbeiter (vándormunkás) jelenséggel mutatott rokon megnyilvánulási formáit. A milienáris Magyarországon kevésse vette, vehette figyelembe a kérdéskör nemzetközi, s főként amerikai szakirodalmát, bár igyekezett a migráció befogadói oldalát, az egykorú amerikai társadalom problémáit is statisztikai szinten feltárni és a magyar kivándorlással összefüggésbe hozni.

Thirring Gusztáv tette először tudományos kérdéssé a tömeges magyarországi kivándorlást mint nagyszabású társadalmi jelenséget és nemzeti sorskérdést. Műveit újra kellene nyomtatni.

Frank Tibor

---

* Jubileumi rovatunkban az írásokat az eredeti írásmóddal közöljük.

Az észak-amerikai Egyesült-Államok rendkívüli emelkedésüket majdnem kizárólag a nagyfokú bevándorlásnak köszönhetik; az Unio első elnökei felismervén, hogy az új köztársaságnak erejét Európa népeiből kell gyarapítania, mindent elkövettek, hogy az európaiak bevándorlását lehetőleg megkönnyítsék. Törekvésüket siker is koronázta, mert 1820-tól 1890-ig az angol és német faj egymaga több mint tíz millió bevándorlóval növelte az Unio népességét, mely néptömegnek az eredeti lakossággal való teljes összeforradása szilárd alapját vetette meg az új nagyhatalomnak. A vándormozgalom azonban lassanként elvesztette eredeti jellegét; az utolsó két évtizedben mind nagyobb arányban vándorolnak be oly idegenek, kik tisztán csak a hirtelen meggazdagodás vágyától vezéreltetve, az amerikai társadalomba belevegyülni nem óhajtanak, annak csak terhére válnak. Így az Egyesült-Államok kormánya most már arra törekszik, hogy azon bevándorlókat, kiknek letelepedését alacsony műveltségi fokuk nem teszi kívánatosná, lehetőleg távol tartsák. Kétségtelen, hogy az ezt célzó rendszabályok létrejöttében a magyarországi kivándorlásnak is volt némi része; mert hazánkból — leginkább pedig a tót felföldről — túlnyomó részben oly népelemek vándoroltak Amerikába, melyeket felette alacsony művelődési fokuk miatt és azon okból, mivel a többi munkásoknál sokkal kisebb munkabérrel elégedtek meg, a már ott levők nem fogadtak szívesen; ehhez járul még, hogy a magyar kivándorlók a legszegényebb népből kerültek ki, kiknek átlag csak 11 dollár pénzük volt partra szállásuk alkalmával, úgy hogy nagyrészt a hatóságok terhére estek. Ezen kivándorlásokra vonatkozólag rendkívül becses adatokat közölnek az Egyesült-Államok Treasury Departmentjének hivatalos kiadványai, mely adatok a magyar kivándorlást több szempontból igen érdekesen világítják meg; hasonlóképen becsesek azon adatok is, melyeket a Brémában és Hamburgban hajóra szállott magyar kivándorlók felől az ottani hatóságok, illetőleg statisztikai hivatalok gyűjtének.

Az Egyesült-Államok hivatalos adatai a magyarok kivándorlásait 1861-ig vezetik vissza; eleintén csak szórványosan vándoroltak ki honfitársaink s az első tíz év alatt csak 488-ra rügött számuk; a hetvenes években már évenként több száz magyar kötött ki Amerika partján, de a tömeges kivándorlás csak 1880-ban indult meg, a mely év óta évenként 8—10.000 lélek indult útnak, e szám pedig rohamosan növekedve, 1892-ben már 32.683 főre emelkedett. A kivándorlók számát az alábbi felsorolás évről-évre tünteti fel:

1861	2	1871	119	1881	6-756	1891	27-548
1862	17	1872	1-032	1882	11-602	1892	32-683
1863	28	1873	892	1883	12-308	1893	26-219
1864	40	1874	852	1884	10-708		
1865	322	1875	747	1885	9-181		
1866	45	1876	475	1886	18-110	Összefoglalás:	
1867	25	1877	540	1887	14-301	1861—70	488
1868	8	1878	632	1888	12-856	1871—80	13-475
1869	—	1879	1-518	1889	15-746	1881—90	136-562
1870	1	1880	6-668	1890	27-548	1891—93	86-450
						Összesen	236-975

Az amerikai statisztika adataiból kitűnik, hogy a magyarországi kivándorlók rendszerint családjuk nélkül indulnak a nagy útra, vagy pedig olyan elemek vándorolnak ki, melyek még családot nem alapítottak; ez kitűnik abból, hogy — Irországot kivéve — hazánk kivándorlói közt van a legkevesebb nő és gyermek, és ezen arány évről-évre csökken; a hetvenes évek elején száz férfi kivándorlóra még több mint 60 nő jutott, azóta ez az arány alászállt 30—35-re; kor tekintetében volt a kivándorlók közt a hetvenes években 27—30% tizenöt éven alóli gyermek, míg ma csak 6—10 található. Ezen adatok határozottan arra utalnak, hogy a kivándorlás nagyfokú elterjedésével a kivándorló családok elszaporodása korántsem tart lépést, ellenkezőleg a kivándorló családok száma az összkivándorláshoz viszonyítva, lassanként csökken, úgy, hogy ma a kivándorlóknak mindössze alig 20 százaléka megy családostul Amerikába.

Felette becsesek az amerikai statisztika azon adatai, melyek a kivándorlók foglalkozását tüntetik fel; a magyarországi kivándorlást az jellemzi legélesebben, hogy az értelmiség, a tanult elemek majdnem teljesen távol tartják magukat tőle; ellenben feltűnő nagy számmal vándorolnak ki munkások és napszámosok, kik nem tartoznak valamely határozott kereseti ághoz. 1874-től 1892-ig több mint 200.000 magyar vándorolt az Egyesült-Államokba s ezek közt csak 416 tartozott a szellemi keresethez, 5175 volt iparos, 2963 kereskedő, 2874 bányász, 5512 földmives, 4451 cseléd és szolga és 105.621 munkás és napszámos; a fenmaradó összeg a foglalkozás nélküliekre esik, kik közt a nők és gyermekek is befoglaltatnak. A durva testi munkára utalt elemeknek ezen nagyfokú kivándorlása a magyar kivándorlás legjellemzőbb vonása, mely ezen tekintetben az összes államok közt kivételes helyzetet foglal el. Kivándorlóink közt 52·7% munkás és napszámos, holott még Olaszországból is, — a honnan szintén sok műveletlen elem vándorol ki — csak 46·9% munkás és napszámos indul Amerikába, ellenben Ausztriából csak 28·5, Angolországból 19·4, sőt a Német birodalomból csak 15·6%. Ezzel szemben a tanult foglalkozások aránya az egyes országok kivándorlói közt a következő: Skótország 24·6, Anglia 16·0, Német birodalom 11·3, Olaszország 7·7, Ausztria 7·6, Magyarország csak 4·4%. Az ideovágó adatokból kitűnik, hogy vannak foglalkozási ágak, melyek évről-évre szolgáltatóknak bizonyos contingenst a kivándorlók tömegéhez, míg mások csak egyes években szerepelnek nagyobb számmal; ez utóbbiak tükröztetik vissza azon eseteket, a midőn a kivándorlási ügynökök csábításaira egyes községekből hasonfoglalkozású egyének csoportosan vagy tömegesen ragadták kezükbe a vándorbotot, s nem egy esetben a községek lakosságának negyed-, sőt harmadrésze távozott el. Így néptelenedtek el a felsőmagyarországi bányavárosok, többek közt Gölniczbánya és Dobsina, néhány év alatt; a magyar bányászok kivándorlása 1885-ben indult meg tömegesebben és pedig a következő számokkal: 1886-ban 360, 1887-ben 284, 1890-ben 505, 1891-ben 698 és 1892-ben 898.

Az Egyesült-Államokba kivándorolt honfitársaink száma és földrajzi eloszlása a népszámlálások eredményeiből is kitűnik; 1870-ben még csak 3.737 magyar születésű lakója volt az Egyesült-Államoknak, 1880-ban már 11.526 és 1890-ben 62.435. A magyarok leginkább a keleti államokban telepednek le, s legnagyobb számmal a következőkben vannak: Pennsylvania 24.901, New-York 15.598, Ohio 5.431, New-Jersey 3.417, Illinois 3.126.

Ezenkívül a nyugati és északi államokban, így Kansasban, Nebraszkában, Dakotában, Kaliforniában stb. is élnek magyarok nagyobb számmal (nehány száz). A városok közül legtöbb magyar New-Yorkban van, a hol 12.222 él; továbbá Clevelandban 3210, Chicagóban 1818, Philadelphiában 1354, Pittsburgban 794, Brooklynban 663, Newarkban 430, Alleghanyben 312, stb. Legsűrűbben Pennsylvániában él a magyarság, a hol alig van nagyobb város vagy község, melyben magyarok ne élnének. A magyarság eloszlása is jellemzi a kivándorlási mozgalom minőségét; az ötvenes években, midőn politikai emigránsaink nagyobb számmal hajóztak át az Océánon, leginkább a nyugati és belső államokat keresték fel, a hol gazdasági vállalkozásokra alkalmasabb volt a talaj. Akkori kivándorlóink kivétel nélkül a műveltség magas fokán álló férfiak voltak, kik a magyar névnek tiszteletet és becsülést szereztek. Ma kivándorlóink a legalsóbb néprétegekből származnak, kiknek existenciáját többnyire csak a durva testi munka biztosítja s kik ezért leginkább nagyvárosokat és egyes bányavidékeket keresnek fel, a hol legkönnyebben remélnek boldogulhatni. Így a magyarság földrajzi eloszlása is jellemzi azt a kényes átalakulást, melyen a magyar kivándorlás az évek során át keresztül ment.